Cyngor Sir y Fflint

Plannu ar gyfer Pryfed Peillio

Fersiwn 2.0

Ebrill 2025

Paratowyd gan LUC

Ariennir gan Lywodraeth Cymru
Funded by Welsh Government

Rheoli'r ddogfen

Fersiwn	Statws	Paratowyd		Dyddiad
01	I'w adolygu	BW	JWA	09.04.2025
02	Fersiwn derfynol	EB	JWA	14.05.2025

Ariennir gan Lywodraeth Cymru
Funded by Welsh Government

Land Use Consultants Limited

Registered in England. Registered number 2549296.
Registered office: 250 Waterloo Road, London SE1 8RD.

Cynnwys

Cyflwyniad

Cyflwyniad i 'Blychau Plannu ar gyfer Pryfed Peillio' 06

Pwysigrwydd y Canllaw 07

Arfer Gorau a Chanllaw

Canllaw a Chyfeiriadau 12

Trosolwg o'r Canllawiau Cymraeg 13

Trosolwg o'r Canllawiau Cenedlaethol 14

Dewis

Planhigion a Blychau Plannu 16

Blychau Plannu 17

Palet Planhigion 21

Sefydliad

Blychau Plannu Llwyddiannus 27

Draenio 27

Dyfrio 28

Pridd 29

Plannu 30

Rheoli

Blwch Plannu Parhaol 33

Gofalu am Blanhigion 33

Cyflwr y Pridd 34

Glendid 34

Lluosogi 35

Rhestr Wirio Cynnal a Chadw 36

Crynodeb a Rhagor o Wybodaeth

Cyngor Campus 38

Cyfleoedd Cyllido 39

Atodiad

Rhestr Wirio ar gyfer Arfarnu Safle 41

Matrics Dewis Plannwyr 42

Rhestr Wirio Cynnal a Chadw 43

Cyflwyniad

Cyflwyniad

1. ‘Blychau Plannu ar gyfer Pryfed Peillio

1.1 Nod y canllawiau Blychau Plannu ar gyfer Pryfed Peillio yw darparu cyngor ymarferol ac enghreifftiau ar gyfer mynd i’r afael â dirywiad pryfed peillio drwy blannu mewn amgylchedd trefol. Mae’r canllawiau’n hyrwyddo creu blychau plannu cynaliadwy, hylaw o ansawdd uchel y gellir eu cyflwyno ledled Sir y Fflint drwy gamau syml y gellir eu hefelychu. Bydd cyflwyno Blychau Plannu ar gyfer pryfed peillio yn yr amgylchedd trefol yn creu rhwydweithiau cynefin cryfach a mwy cysylltiedig ar gyfer pryfed peillio, gan wella tir y cyhoedd ar gyfer cymunedau lleol ar yr un pryd.

1.2 Mae’r canllawiau ‘Blychau Plannu ar gyfer Pryfed Peillio’ yn ymdrin â’r canlynol:

- Arferion Gorau: Trosolwg o’r wybodaeth a’r dogfennau canllaw allweddol sy’n berthnasol i blannu, sefydlu a rheoli ar gyfer pryfed peillio.
- Dewis: Trosolwg o’r gwahanol fathau o flychau plannu sydd ar gael a chyngor ar sut i ddadansoddi safle er mwyn dewis blwch plannu priodol. Gwybodaeth fanwl am blanhigion sy’n addas ar gyfer plannu trefol ar sail eu budd i bryfed peillio, addasrwydd i ffynnu mewn blychau plannu a gofynion cynnal a chadw is.
- Sefydliad: Agweddau allweddol i baratoi blwch plannu a thechnegau i sefydlu planhigion yn llwyddiannus.
- Rheoli: Agweddau allweddol i’w hystyried a’u harsylwi wrth fonitro’r blychau plannu, yn ogystal â thasgau cynnal a chadw allweddol.
- Rhagor o wybodaeth: Crynodeb o’r prif ystyriaethau a gwybodaeth ychwanegol, megis cyfleoedd cyllido ac ymchwil bellach.

1.3 Mae’r canllawiau hyn yn cefnogi ac yn annog Awdurdodau Lleol, cynghorau tref a chymuned, busnesau lleol a grwpiau cymunedol i fod yn rhan o’r gwaith o wneud yr amgylchedd trefol yn fwy gwyrdd a chefnogi pryfed peillio.

1.4 Dywedwch wrth Sir y Fflint am y planwyr rydych chi wedi’u creu drwy sganio’r cod QR a chwblhau’r arolwg. Bydd planwyr yn cael eu mapio i helpu i ddeall ac adeiladu rhwydweithiau peillwyr lleol.

Pwysigrwydd y Canllaw

Ffigur 1. Blwch plannu sy’n gyfeillgar i bryfed peillio yn Sir y Fflint

Pam mae angen y Canllaw hwn

1.5 Mae pryfed peillio’n bwysig iawn: fel y nodwyd gan Cyfoeth Naturiol Cymru, maent yn creu pob trydedd gegaid o fwyd rydyn ni’n ei fwyta. Pe byddem yn colli pryfed peillio, byddai’n costio tua £1.8 biliwn i beillio cnydau â llaw. Byddai bywiogrwydd a swyddogaethau ecolegol ein hardaloedd gwledig a threfol yn cael eu lleihau’n fawr.

1.6 Mae pryfed peillio’n cael eu hadnabod gan amlaf fel gwenyn, ond maen nhw hefyd yn cynnwys amrywiaeth eang o bryfed eraill megis clêr, gwenyn meirch, chwilod a gloÿnnod byw. Mae pryfed peillio’n trosglwyddo paill rhwng blodau wrth gasglu neithdar, gan ffrwythloni’r planhigion er mwyn iddynt allu cynhyrchu hadau a ffrwythau. Heb bryfed peillio, ni all planhigion atgenhedlu.

1.7 Mae Cyfoeth Naturiol Cymru hefyd yn nodi bod hanner y 27 o rywogaethau cacwn sydd yn y DU yn dirywio, gyda 3 rhywogaeth eisoes wedi diflannu. Mae dwy ran o dair o'r rhywogaethau gwyfynod a gloÿnnod byw yn y broses o ddirywio dros y tymor hir gyda 10 o'r 43 rhywogaeth o loÿnnod byw yng Nghymru yn dirywio'n ddifrifol, gyda 63% o boblogaeth gyffredinol gloÿnnod byw yng Nghymru yn prinhau a 28% o boblogaethau gwyfynod Cymru'n prinhau'n ddifrifol.

1.8 Mae Cynllun Gweithredu Cymru ar gyfer Pryfed Peillio yn nodi sawl maes sy'n arwain at gyflymu'r broses o golli pryfed peillio, gan gynnwys:

- Dwysáu'r defnydd o dir: Mae tua 80% o'r tir yng Nghymru yn cael ei ddefnyddio ar gyfer amaethyddiaeth, gyda dros 60% o'r tir hwnnw'n dir pori. Mae dwysáu'r dosbarth hwn o dir wedi lleihau'r prysgwydd a'r ymylon blodau gwyllt y mae pryfed peillio'n dibynnu arnynt fel rhan o'u rhwydwaith cynefinoedd. Mae dros 15% o Gymru bellach hefyd yn cynnwys ardaloedd trefol, sydd wedi'u gwneud o ardaloedd mawr o arwyneb solet.
- Defnydd cemegol: Mae nifer o wrteithiau a phlaladdwyr a defnyddir i gefnogi ffermio dwys yng Nghymru sy'n bygwth pryfed peillio. Mae'n anodd cydbwyso llwyddiant cnydau a diogelu bioamrywiaeth ac ecosystemau naturiol.

Ffigur 2. Enghraifft o amgylcheddau trefol wedi'u darnio lle mae diffyg cefnogaeth i bryfed peillio

- Colli a darnio cynefinoedd: Mae colled sylweddol wedi bod o ran cynefinoedd glaswelltir, rhostir a gwlypdir yn ystod y 60 mlynedd diwethaf, gydag ehangu trefol a selio newydd o dir megis meysydd parcio. Mae'r colli a'r darnio hwn wedi lleihau nifer y coridorau bywyd gwyllt y gall pryfed peillio eu defnyddio i ddarparu ffynonellau bwyd.
- Newid hinsawdd: Gall newid hinsawdd effeithio ar faint o fwyd sydd ar gael, amser blodeuo a llwyddiant plannu. Mae hyn yn newid yr arwyddion amgylcheddol bod pryfed peillio yn dibynnu arnynt i lywio eu cylch bywyd ac yn gallu cynyddu cyfnodau o newyn drwy ddiffyg ffynonellau bwyd.

1.9 Mae planhigion sy'n cael eu plannu allan yn flynyddol wedi cael eu defnyddio ers tro mewn blychau plannu a gwelyau blodau trefol ar draws amgylcheddau trefol, er nad ydynt yn ffordd gynaliadwy o wneud ein hamgylcheddau trefol yn wyrdd. Mae'n rhaid ailblannu planhigion sy'n cael eu plannu allan yn flynyddol bob blwyddyn, sy'n cynyddu effeithiau ar yr hinsawdd o'i gymharu â phlanhigion lluosflwydd oherwydd bod angen tyfu a danfon stoc i'r safle bob blwyddyn. Mae costau gweithredu'n cynyddu gan fod angen paratoi pridd a dyfrio planhigion i sicrhau eu bod yn cael eu sefydlu'n dda. Mae costau cynnal a chadw'n cynyddu wrth i blanhigion gael eu codi ar ddiwedd eu tymor tyfu.

Ffigur 3. Example of existing annual bedding plants in municipal planter, Flintshire

1.10 Mae'r canllawiau hyn yn symud oddi wrth ddefnyddio planhigion sy'n cael eu plannu allan yn flynyddol fel y prif blanhigyn mewn amgylchedd trefol i blanhigion lluosflwydd, sy'n darparu ffynonellau bwyd mwy cynaliadwy a dibynadwy i bryfed peillio. Mae planhigion lluosflwydd:

- Yn byw'n hir: Daw planhigion lluosflwydd yn ôl flwyddyn ar ôl blwyddyn, gan leihau'r angen i gael planhigion newydd yn aml o'u cymharu â phlanhigion sy'n cael eu plannu allan.
- Angen llai o waith cynnal a chadw arnynt: Ar ôl eu sefydlu, bydd angen llai o fwydo a dyfrio ar blanhigion lluosflwydd o'u cymharu â phlanhigion sy'n cael eu plannu allan gan fod ganddynt systemau gwreiddiau dyfnach ac y gellir eu paru â systemau casglu dŵr.
- Yn fwy cost-effeithiol yn y tymor hir: Mae llai o waith cynnal a chadw a hyd oes hirach yn lleihau costau yn y tymor hir, er y gall gostio mwy i'w gweithredu. Hefyd, gall planhigion lluosflwydd gynhyrchu hadau a gellir eu rhannu gan greu planhigion newydd yn rhad ac am ddim.
- Wedi'u profi ar gyfer peillio: Mae rhestrau rhywogaethau peillio lluosflwydd achrededig gan yr RHS a Llywodraeth Cymru yn rhoi sicrwydd y bydd y dewis o blanhigion yn cael effaith gadarnhaol ar gymunedau pryfed peillio lleol. Mae rhai planhigion sy'n cael eu plannu allan wedi'u labelu'n anghywir fel planhigion sy'n gyfeillgar i bryfed peillio er mwyn cynyddu gwerthiant.
- Yn creu cynefinoedd: Mae planhigion lluosflwydd â chyfnodau blodeuo hirach sy'n gorgyffwrdd drwy gydol y flwyddyn, sy'n creu cynefinoedd mwy amrywiol a ffynonellau bwyd mwy sefydlog ar gyfer pryfed peillio, gan gefnogi eu cylchoedd bywyd dros sawl tymor.

Ffigur 4. Detholiad o flychau plannu lluosflwydd sy'n gwella'r amgylchedd trefol yn Abertawe

Arfer Gorau

Arfer Gorau a Chanllaw

2. Canllaw a Chyfeiriadau

2.1 Mae'r adran hon yn tynnu sylw at gyfres o ddogfennau ac adnoddau arfer gorau sydd ar gael mewn perthynas â blychau plannu ar gyfer pryfed peillio. Mae'r dogfennau hyn yn rhoi gwybodaeth fanwl sy'n adeiladu ar y trosolwg a ddarperir yn y ddogfen hon, ond nid yw'n rhestr gynhwysfawr. Defnyddir eiconau i nodi pynciau penodol a drafodir ym mhob dogfen ganllaw, er mwyn nodi meysydd ymchwil pellach yn gyflym. Mae'r eiconau'n cynnwys:

Dewis o blanhigion neu gyngor

Gwybodaeth am bryfed peillio

Dewis blwch plannu neu gyngor

Cyngor ynghylch cynnal a chadw

Ffigur 5. Blwch plannu sy'n gyfeillgar i bryfed peillio yn Brighton

Canllawiau yng Nghymru

2.2 Mae nifer o ddogfennau canllaw a gwefannau gan Lywodraeth Cymru sy'n hyrwyddo arferion sy'n gyfeillgar i bryfed peillio a ffyrdd o ymgysylltu'r gymuned â phryfed peillio a phlannu. Mae'r rhain yn cynnwys:

- Cynllun Gweithredu Cymru ar gyfer Pryfed Peillio:
  Camau gweithredu i atal a gwrthdroi dirywiad pryfed peillio, gydag argymhellion ar gyfer creu amgylcheddau sy'n gyfeillgar i bryfed peillio mewn ardaloedd trefol a gwledig.
- Cynllun Gweithredu Cymru ar gyfer Bioamrywiaeth:
  Strategaethau i atal a gwrthdroi colled bioamrywiaeth, gan gynnwys gwarchod cynefinoedd, gwarchod rhywogaethau, ac integreiddio bioamrywiaeth i mewn i bolisïau.
- Cynllun Caru Gwenyn:
  Mae'n annog cymunedau, ysgolion a sefydliadau i greu mannau sy'n gyfeillgar i bryfed peillio, gan ddarparu adnoddau megis y Canllaw Gweithredu Caru Gwenyn a rhestrau o blanhigion.
- Cyfoeth Naturiol Cymru:
  Canllawiau cynhwysfawr ar gefnogi pryfed peillio ac arferion plannu effeithiol, gan ganolbwyntio ar greu cynefinoedd sy'n gyfeillgar i bryfed peillio a dewis rhywogaethau planhigion gwydn i addasu i'r newid yn yr hinsawdd.

Ffigur 6. Cynllun Gweithredu Cymru ar gyfer Pryfed Peillio

Canllawiau Cenedlaethol

2.3 Mae yna ddogfennau canllawiau cenedlaethol, gwefannau a sefydliadau ychwanegol sy'n darparu canllawiau manwl a chyngor ymarferol ynghylch plannu a chefnogi pryfed peillio. Mae'r rhain yn cynnwys:

2.4 Y Strategaeth Genedlaethol ar gyfer Pryfed Peillio:
Canllawiau ar wella statws pryfed peillio dros 10 mlynedd, gan ganolbwyntio ar greu cynefinoedd amrywiol gyda phlanhigion sy'n blodeuo drwy gydol y flwyddyn a hyrwyddo ymwybyddiaeth ac ymgysylltiad y cyhoedd.

2.5 Creu a Rheoli Cynefinoedd ar gyfer Pryfed Peillio:
Cyngor manwl ar greu a rheoli cynefinoedd i gefnogi pryfed peillio drwy wella ffynonellau bwyd, lloches a safleoedd nythu. Mae'n cynnwys manylion am gymysgedd o hadau a dewis o blanhigion, blodeuo tymhorol, hau a ffrwythlondeb pridd er budd pryfed peillio.

2.6 Taflen Ffeithiau Cymdeithas y Pridd:
Mae'n mynd i'r afael â'r gostyngiad ym mhoblogaeth pryfed peillio o ganlyniad i golli cynefinoedd ac yn darparu gwybodaeth am sut i annog pryfed peillio, cynefinoedd sy'n cynnal pryfed peillio, arferion sy'n gyfeillgar i bryfed peillio ac i bryfed eraill, cymysgeddau priodol a mathau o bridd a'u hamodau..

2.7 Y Gymdeithas Arddwriaethol Frenhinol (RHS):
Mae'r RHS yn darparu adnoddau helaeth sy'n seiliedig ar dystiolaeth wyddonol ar blannu sy'n gyfeillgar i bryfed peillio, gan gynnwys rhestrau planhigion, cyngor ar gyfer creu cynefinoedd sy'n denu ac yn cefnogi pryfed peillio, gwaith cynnal a dethol blychau plannu, ymchwil i blannu brodorol ac anfrodorol a ffyrdd o osgoi defnyddio plaleiddiad. Mae'r RHS yn defnyddio ei chyfleusterau helaeth sy'n tyfu, ei chysylltiadau â phrifysgolion a'i gwybodaeth dechnegol i brofi pynciau gwyddonol megis iechyd planhigion, rheoli pridd yn briodol a garddwriaeth gynaliadwy. Mae hyn yn sicrhau bod y cyngor a roddir yn effeithiol ac yn ddibynadwy.

Dewis

3. Planhigion a Blychau Plannu

3.1 Bydd cyflwyno Blychau Plannu ar gyfer Pryfed Peillio gyda dewis amrywiol o blanhigion yn gwella ansawdd yr aer, yn gwella ansawdd yr amgylchedd trefol, yn symleiddio'r gofynion cynnal a chadw ac yn caniatáu ar gyfer potiau planhigion sydd ag amodau pridd a chymysgeddau planhigion unigryw. Mae nifer o ystyriaethau ar gyfer penderfynu pa gyfuniad o flychau plannu a phlanhigion y dylid eu dewis ar gyfer gwahanol senarios.

- Blychau Plannu - Mae'r rhain yn cael eu hystyried yn bennaf o ran maint gyda chyfres o fatricsau cyfeiriol i helpu i benderfynu pa rai fyddai'n briodol ar gyfer cyd-destunau neu ofynion gwahanol y safle.
- Plannu - Cynigir palet cadarn gyda gwybodaeth fanwl o ran detholiad sy'n darparu planhigion sy'n gyfeillgar i bryfed peillio ar gyfer amrywiaeth o amodau ac amseroedd blodeuol.

3.2 Mae'r bennod ganlynol ar ddewis yn darparu offer a gwybodaeth i alluogi defnyddwyr i ddewis blychau plannu a chymysgeddau o blanhigion ar gyfer amrywiaeth o gyflyrau.

Ffigur 7. Blwch plannu amwynder sy'n gyfeillgar i bryfed peillio yn Glasgow

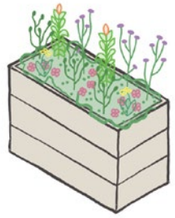

Blychau Plannu

3.3 Mae blychau plannu yn dod mewn amrywiaeth eang o feintiau, deunyddiau a ffurfiau. Cyn dewis un, mae angen datblygu dealltwriaeth o'r cyd-destun a'r lleoliad, a gofynion y blwch plannu. Bydd angen dewis blwch plannu priodol er mwyn bodloni'r meini prawf canlynol:

- Dewis Safle: Dewiswch flwch plannu sy'n ymateb i amodau'r safle megis y lleoliad, y golau a'r microhinsawdd. Er enghraifft, byddai blwch plannu wrth ymyl priffordd yn elwa o fod yn fwy o faint i gynnwys llwyni ac o bosibl coed unigol i liniaru llygredd ac effaith yr ynys wres.
- Deunydd: Gall deunydd y blwch plannu effeithio ar iechyd y planhigyn. Er enghraifft, gall blychau plannu plastig a metel gadw lleithder yn hirach na blychau plannu pren, ond gallent fod yn agored i amrywiadau mwy sylweddol mewn tymheredd os na chânt eu trin.
- Symudedd: Ystyriwch a fydd byth angen symud y blwch plannu ar unrhyw adeg neu a fydd yn darparu rheolaeth o gerbydau.
- Estheteg: A yw'r blwch plannu yn cyd-fynd â chyd-destun y safle, megis lleoliad treftadaeth neu'n darparu diddordeb gweledol ar dir y cyhoedd?
- Draenio/Dyfrio: Sut bydd y ffordd y mae'r plannwr yn cael ei ddyfrio yn llywio pa fathau o blanhigion a allai fod yn ddewis dichonadwy? Er enghraifft, dim ond mewn blychau plannu gyda system ddyfrhau y dylid rhoi coed er mwyn lleihau'r risg o fethu.
- Cyllideb: Bydd y gyllideb sydd ar gael yn pennu maint a math y blwch plannu. Er enghraifft, mae blychau plannu metel mawr gyda systemau dyfrio yn ddrud, ond byddai blwch plannu maint canolig wedi'i wneud o blastig wedi'i ailgylchu yn fwy fforddiadwy ac yn galluogi dewis mwy eang o blanhigion.
- Graddfa plannu: Ystyriwch y math o blannu sy'n cael ei gynnig. Er enghraifft, bydd blwch plannu bach yn gweithio ar gyfer chymysgeddau o luosflwydd a bylbiau, tra bydd angen blwch plannu mawr ar gyfer llwyni neu goed mwy.

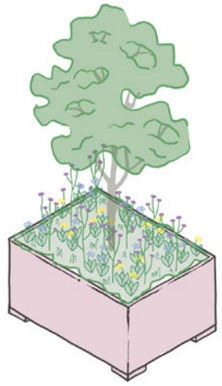
Ffigur 8. Enghreifftiau o'r gwahanol fathau o flychau plannu y gellir eu cyflwyno

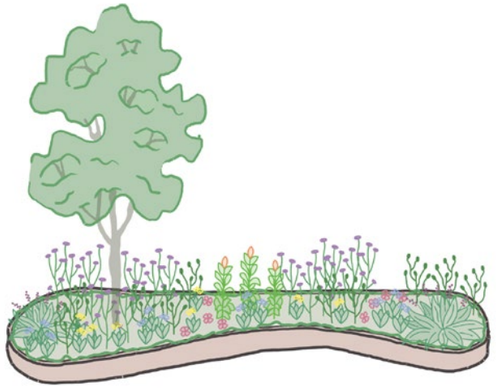
Blychau plannu bach

Blychau plannu canolig

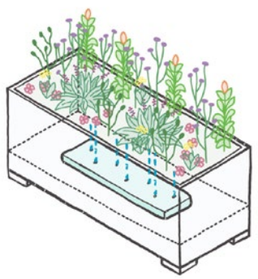
Blychau plannu mawr

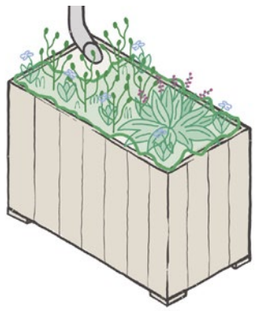
Blychau plannu yn y tir

Blychau plannu amwynder

Blychau plannu sydd
â systemau dyfrhau
integredig

Blychau plannu
hunangynhaliol gyda System
Draenio Trefol Cynaliadwy

3.4 Mae dewis y blwch plannu cywir ar gyfer y lle cywir yn hanfodol ar gyfer iechyd a thwf planhigion. Gellir defnyddio'r rhestr wirio ganlynol i ddeall amodau safle yn well cyn dewis blwch plannu. Mae fersiwn y gellir ei argraffu ar gael yn yr Atodiad.

Table 1. Rhestr wirio ar gyfer arfarnu safle

Amodau	Nodiadau
Lleoliad	Er enghraifft; arfordirol neu ar lan y dŵr, ardaloedd preswyl, y tu allan i siop, ar hyd stryd fawr, wrth ymyl ffordd?
Llefydd sydd ar gael	Er enghraifft; dimensiynau'r llefydd sydd ar gael? A yw'r lle sydd ar gael yn llorweddol neu'n fertigol?
Golau	Er enghraifft; golau llawn yr haul, cysgod rhannol, neu gysgod llawn? Hyd y golau haul drwy gydol y dydd?
Hinsawdd a Thywydd	Er enghraifft; tymheredd cyfartalog neu berygl o rew? Agored i wynt cryf? Lefelau uchel o law?
Hygyrchedd	Er enghraifft; hygyrchedd ar gyfer cynnal a chadw? Yw cerbydau'n gallu cael at y lleoliad os oes angen?
Gofynion Ychwanegol	Er enghraifft; y gofyniad am seddi integredig, system ddyfrhau integredig, blwch plannu dros dro

3.5 Bydd deall yr amodau hyn yn llywio ba fath o blanwyr allai fod yn briodol ar gyfer safle. Er enghraifft, byddai safle sy'n gyfagos i ffordd ac sydd â llawer o le ar gael, amrywiaeth o olau llawn yr haul a chysgod rhannol a fyddai o fudd i welliannau mannau cyhoeddus megis seddi, yn fan priodol ar gyfer blwch plannu mawr gyda seddi integredig neu flwch plannu yn y tir er mwyn plannu coed.

3.6 Ar ôl penderfynu ar amodau'r safle, gellir rhoi ystyriaeth bellach i'r blwch plannu priodol. Bydd y matrics dewis blwch plannu (tabl 2) yn helpu i adeiladu ar y wybodaeth arfarnu a chanfod y blwch plannu priodol. Er enghraifft, o gymryd yr arfarniad safle enghreifftiol o baragraff 3.5, mae'r matrics dewis yn dangos y byddai blychau plannu mawr yn addas ar gyfer unrhyw fath o blanhigyn, ond mae'n debygol y byddai angen iddynt fod yn statig neu gael eu symud gan beiriant a bod ganddynt system ddŵr integredig ar gyfer iechyd planhigion.

Table 2. Matrics dewis blwch plannu

		Bach	Canolig	Mawr	Mewn-ddaear
Math o blannu	Bwlb				
	Lluosflwydd				
	Llwyn				
	Coeden	✕	✕		
Deunyddiau	Pren			✕	✕
	Metel				
	Plastig / Ffibr Gwydr				✕
	Bric / Carreg			✕	
Symudedd	Statig				
	Wedi'i symud â llaw		✕	✕	✕
	Wedi'i symud gan beiriant				✕
Esthetig	Ffurf syml				
	Ffurf bwrpasol				
	Seddau integredig	✕			
Draenio / dyfrio	System ddŵr	✕			
	Dyfrio â llaw			✕	✕
Cyllideb	Uchel				
	Isel			✕	✕

Palet Planhigion

3.7 rywogaethau cadarn sy'n hawdd i'w cynnal a chadw a fydd yn darparu amseroedd blodeuo amrywiol ar gyfer ffynonellau bwyd drwy gydol y flwyddyn ac yn ffynnu mewn blychau plannu trefol. Mae'r holl rywogaethau a restrir hefyd yn cael eu hargymell ar restr rhywogaethau 'Planhigion ar gyfer Pryfed Peillio' yr RHS, yn ogystal â rhestr 'Caru Gwenyn' Llywodraeth Cymru, sy'n darparu paletau plannu llawer mwy. Pe bai planhigyn yn cael ei ddewis gan ddefnyddio rhestrau Caru Gwenyn Cymru neu restrau'r RHS, byddai angen gwneud gwaith ymchwil ychwanegol i sicrhau bod y planhigyn a ddewiswyd yn un gadarn, yn hawdd i'w chynnal a chadw ac yn addas i'r amodau sydd gennych dan sylw.

3.8 Trefnir y palet planhigion yn ôl tymor blodeuo gyda gwybodaeth ychwanegol sy'n cynnwys y canlynol:

Ffurf Planhigyn - Bwlb, llwyni, coed, ac ati.

Gofynion o ran Golau - Golau llawn yr haul, cysgod rhannol, ac ati.

Amodau'r Pridd - Draenio da, llaith ac ati.

Gwybodaeth am Flodeuo - Gwanwyn yn unig, y gwanwyn a'r haf, y gaeaf, ac ati.

Lluosogi - Hadau, rhannu, toriadau, ac ati.

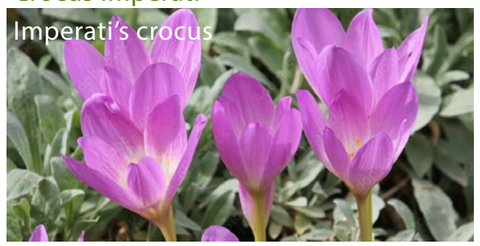
Budd i Bryfed Peillio - Manteision penodol i wyfynod, gloÿnnod byw neu wenyn neu fanteision cyffredinol i bob peilliwr.

Gofynion Cynnal a Chadw - Megis budd penodol i'r gwyfyn, glöyn byw neu i'r gwenyn, neu fudd cyffredinol i'r holl bryfed peillio.

Blwch Plannu Perthnasol - Mae'n dangos y math o flwch plannu a fyddai'n addas ar gyfer y math blanhigyn a'i faint.

Blodeuo yn y Gaeaf

Crocus imperati

Cormws lluosflwydd

Haul llawn

Gwlyb ond wedi’i ddraenio’n dda

Blodeuo yn y gaeaf

Cloddio a rhannu cormau ddiwedd yr haf neu ddechrau’r hydref

Buddiol i ystod eang o beillwyr

	Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Lluosflwydd cormaidd sy’n 10cm o uchder sydd â dail gwyrdd tywyll llachar gyda streipiau gwyn ariannog yn eu canol, a blodau persawrus sy’n 3-4.5cm o hyd, yn fioled-borffor cyfoethog y tu ac yn lliw hufennog golau gyda streipiau fioled y tu allan, gyda stigmâu a briger oren, o ddiwedd y gaeaf i ddechrau’r gwanwyn; mae crocysau yn ffynhonnell dda o baill ar gyfer gwenyn yn gynnar yn y tymor.

Erysimum ‘Bowles’s Mauve’

Lluosflwydd bytholwyrdd

Haul llawn

Wedi’i ddraenio’n dda

Blodeuo yn y Gaeaf, y Gwanwyn a’r Haf

Torri pren caled yn y Gwanwyn

Buddiol i ystod eang o beillwyr

	Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Lluosflwydd bythwyrdd trwchus gyda dail llwydwyrdd tywyll cul, a rasemau syth o flodau piwswyn cyfoethog.

Tyfu mewn pridd sy’n gymharol ffrwythlon ac wedi’i draenio’n dda. Mae golau llawn yr haul yn hanfodol.

Helleborus × ericsmithii

Lluosflwydd bytholwyrdd

Cysgod rhannol

Gwlyb ond wedi’i ddraenio’n dda

Blodeuo yn y gaeaf a’r gwanwyn

Torri lled-bren caled ddiwedd yr haf neu gasglu hadau

Buddiol i ystod eang o beillwyr

	Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Hybrid rhwng H. x strinii a H. niger, bythwyrdd, tua 38cm o uchder, gyda dail lledraidd, llwydwyrdd tywyll i 15cm o hyd. Blodau mawr siâp soser, sy’n wyn neu’n binc golau ag arlliw gwyrdd, yn cael eu cynhyrchu ar eu pen eu hunain neu mewn parau, ar goesynnau pinc byr, o ganol gaeaf i ganol y gwanwyn

Sarcococca confusa

Llwyn bytholwyrdd

Cysgod rhannol / Cysgod llawn

Gwlyb ond wedi’i ddraenio’n dda

Blodeuo yn y gaeaf

Rhannu’n gynnar yn y gwanwyn neu gasglu hadau

Buddiol i ystod eang o beillwyr

	Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Llwyn byrhoedlog fythwyrdd, gyda dail hirgrwn gwyrdd dwfn, ac yn y gaeaf, blodau gwyn hufennog persawrus wedi’u dilyn gan aeron gloyw. Ceisiwch osgoi plannu yn olau llawn yr haul.

Blodeuo'r Gwanwyn

Ajuga reptans

Bugleherb

Lluosflwydd bytholwyrdd

Cysgod rhannol

Gwlyb ond wedi'i ddraenio'n dda /Wedi'i ddraenio'n wael

Blodeuo yn y Gwanwyn a'r Haf

Rhannu yn gynnar yn y gwanwyn neu'r hydref, neu doriadau yn yr haf

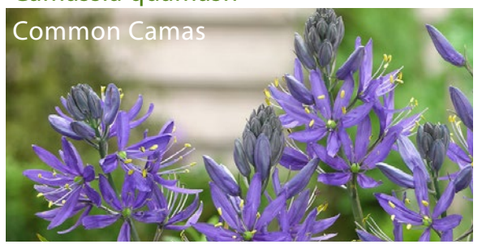
Buddiol i ystod eang o beillwyr

	Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Planhigyn lluosflwydd stolonog sy'n lledaenu i 15cm o uchder, gan ffurfio mat llydan o ddail gwyrdd tywyll siâp llwy, gyda phigau syth o flodau glas tywyll yn hwyr yn y gwanwyn ac yn gynnar yn yr haf.

Camassia quamash

Common Camas

Lluosflwydd bylbiau

Haul llawn / Cysgod rhannol

Gwlyb ond wedi'i ddraenio'n dda

Blodeuo yn y Gwanwyn a'r Haf

Casglu hadau i rannu bylbiau yn gynnar yn yr Hydref neu'r Gaeaf

Buddiol i ystod eang o beillwyr

	Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Bylbiau gwydn sy'n cynhyrchu blodau siâp seren, ac sy'n gallu cyrraedd 90cm o uchder. Maen nhw'n ffynnu pan fyddan nhw'n cael eu plannu'n drwchus, gan ddarparu arddangosfa ddisglair yn eich blwch plannu.

Mae camassia ar ei orau pan fydd yn cael ei phlannu yn yr Hydref, ac yn darparu arddangosfa dda ar ôl i fylbiau'r gwanwyn orffen blodeuo.

Centranthus rubur

Red Valarian

Lluosflwydd sy'n seiliedig ar goed

Haul llawn

Wedi'i ddraenio'n dda

Blodeuo yn y Gwanwyn, yr Haf a'r Hydref

Casglu hadau neu doriadau yn yr Haf

Buddiol i ystod eang o beillwyr

	Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Blodau lluosflwydd prennaidd, gyda dail llwyd-wyrdd a chlystyrau trwchus o flodau rhuddgoch, pinc neu wyn persawrus, o ddiwedd y gwanwyn i'r hydref

Tyfu mewn pridd sydd wedi'i draenio'n dda ac sy'n gymharol ffrwythlon, yn ddelfrydol mewn pridd calchog neu bridd caregog. Ardderchog am wrthsefyll sychder, mae angen golau llawn yr haul er mwyn blodeuo'n dda.

Euphorbia amygdaloides

Wood Spurge

Lluosflwydd bytholwyrdd

Cysgod rhannol

Gwlyb ond wedi'i ddraenio'n dda

Blodeuo yn y Gwanwyn a'r Haf

Toriadau yn y Gwanwyn neu'r Haf, neu rannu yn gynnar yn y Gwanwyn

Buddiol i ystod eang o beillwyr

	Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Planhigyn lluosflwydd trwchus bythwyrdd gyda choesynnau gwyrdd cochlyd a dail gwyrdd mat, a all fod yn gochlyd oddi tano a mynd yn dywyllach yn ystod y gaeaf. Clystyrau o flodau melyn yn y gwanwyn a'r haf.

Fritillaria meleagris

Snake's Head

Lluosflwydd bylbiau

Haul llawn / Cysgod rhannol

Gwlyb ond wedi'i ddraenio'n dda

Blodeuo yn y gwanwyn

Rhannu bylbiau ddiwedd yr haf neu gasglu hadau

Buddiol i ystod eang o beillwyr

	Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Planhigyn lluosflwydd oddfog hyd at 30cm mewn uchder, gyda dail gwyrdd llwydaidd siâp gwaywffon ac 1-2 o flodau porffor siâp cloch, gyda phetalau â phatrwm pinc golau mewn steil bwrdd siec.

I'w weld yn eang ym Mhrydain, ond mae'n debyg nad yw'n wir frodorol. Mae'n tyfu'n dda mewn pridd ffrwythlon sy'n llawn llysieubridd ac sydd wedi'i draenio'n dda.

Hyacinthoides non-scripta

Common Bluebell

Lluosflwydd bylbiau

Cysgod rhannol

Gwlyb ond wedi'i ddraenio'n dda

Blodeuo yn y gwanwyn flowering

Rhannwch y bylbiau ddiwedd yr haf neu ddechrau'r hydref

Buddiol i ystod eang o beillwyr

	Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Planhigyn lluosflwydd oddfog egnïol, sy'n ffurfio clystyrau, tua 20-40cm o uchder, gyda dail gwyrdd tywyll gloyw, llinol hyd at 45cm o hyd, gyda blodau glas siâp clychau yn gynnar yn y gwanwyn.

Mae hyacinthoides ar eu gorau pan fyddant yn cael eu plannu mewn pridd gweddol ffrwythlon sy'n llawn llysieubridd ac sy'n draenio'n dda a ddim yn mynd yn sych.

Primula veris

Common Cowslip

Herbaceous perennial

Haul llawn / Cysgod rhannol

Gwlyb ond wedi'i ddraenio'n dda

Blodeuo yn y gwanwyn

Rhannu yn gynnar yn y gwanwyn neu gasglu hadau

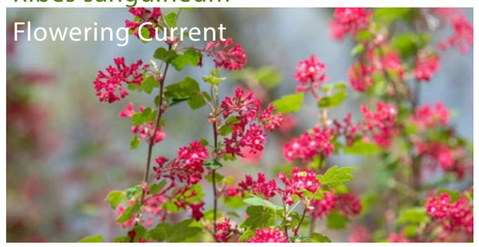
Buddiol i ystod eang o beillwyr

	Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Blodau melyn bywiog ac edrychiad unigryw, mae'r planhigyn lluosflwydd lled-bythwyrdd hwn yn ddewis gwych. Gall dyfu hyd at 25cm o uchder, gan ddarparu ffynhonnell gynnar o neithdar ar gyfer amrywiaeth o bryfed peillio ar adeg hanfodol o'u blwyddyn.

Ribes sanguineum

Flowering Current

Llwyn collddail

Haul llawn

Gwlyb ond wedi'i ddraenio'n dda

Blodeuo yn y gwanwyn

Toriadau pren meddal yn y gwanwyn neu doriadau pren caled yn y gaeaf

Buddiol i ystod eang o beillwyr

	Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Llwyn collddail egnïol gyda dail gwyrdd aromatig, llabedog a rasemau crog o flodau tiwbaidd pinc goch yn y gwanwyn, wedi'u dilyn gan ffrwythau dulas.

Yn hawdd i'w dyfu mewn pridd cymharol ffrwythlon sydd wedi'i draenio'n dda ac yn olau llawn yr haul.

Rosmarinus officinalis

Llwyn bytholwyrdd

Haul llawn

Wedi'i ddraenio'n dda

Blodeuo yn y Gwanwyn a'r Haf

Toriadau coesyn ddiwedd y gwanwyn i ddechrau'r haf

Buddiol i ystod eang o beillwyr

	Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Llwyn trwchus, bythwyrdd gyda dail aromatig, gwyrdd tywyll llinol gydag ochrau sy'n teimlo fel ffelt. Blodau gwelw fioled, glas a gwyn, yn blodeuo yng nghanol y gwanwyn i'r haf gydag ambell i flodyn yn yr hydref.

Tyfu mewn pridd sy'n wael i gymharol o ran ffrwythlondeb ac wedi'i draenio'n dda.

Muscari armeniacum

Lluosflwydd bylbiau

Haul llawn / Cysgod rhannol

Gwlyb ond wedi'i ddraenio'n dda

Blodeuo yn y gwanwyn

Rhannwch y bylbiau yn yr Hydref

Buddiol i ystod eang o beillwyr

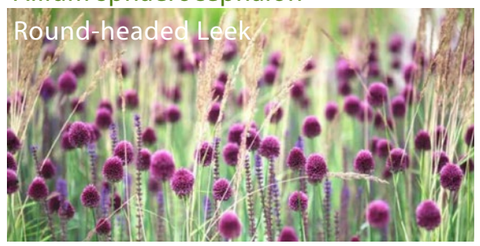
	Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Planhigyn lluosflwydd oddfog sy'n tyfu'n gryf i hyd at 20cm o uchder, gyda dail gwyrdd cul a choesynnau syth sydd â phigau trwchus o flodau siâp wy sy'n fioled a glas tywyll â blaenau gwyn ac sy'n 5mm o hyd yn y gwanwyn

Blodeuo yn yr Haf

Allium sphaerocephalon

Lluosflwydd bylbiau

Haul llawn

Gwlyb ond wedi'i ddraenio'n dda

Blodeuo yn yr haf

Rhannwch y bylbiau yn niwedd yr haf i ddechrau'r hydref

Buddiol i ystod eang o beillwyr

	Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Planhigyn lluosflwydd tal hyd at 30cm o hyd, gyda thwffyn o ddail basal cul a choesynnau hir o flodau melyngoch neu binc crwn trwchus yn yr haf

Angelica archangelica

Lluosflwydd llysieuol

Cysgod rhannol

Gwlyb ond wedi'i ddraenio'n dda

Blodeuo yn yr haf

Rhannwch blanhigion aeddfed yn yr Hydref a chasglwch hadau

Buddiol i ystod eang o beillwyr

	Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Planhigyn lluosflwydd unionsyth gadarn tua 2m o uchder, sy'n cael ei thyfu bob dwy flynedd yn aml, gyda 2 i 3 o ddail gwyrdd pluog hyd at 60cm o hyd, a wmbelau crwn hyd at 25cm ar draws o flodau melyn gwyrdd a melyn golau yn gynnar a chanol yr haf.

Bistorta officinalis ‘Superba’

Lluosflwydd llysieuol

Haul llawn / Cysgod rhannol

Gwlyb ond wedi’i ddraenio’n dda

Blodeuo yn yr Haf a’r Hydref

Rhannu bylbiau yn y Gwanwyn neu’r Hydref neu gasglu hadau

Buddiol i ystod eang o beillwyr

Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Planhigyn lluosflwydd lled-fythwyrdd sy’n ardd angos blodau pigog pinc/porffor a gwyn ar goesynnau syth.

Mae’n gwneud yn dda yn y rhan fwyaf o fathau o bridd, ond mae’n ffynnu orau mewn pridd llaith. Mae’n ddewis deniadol i flychau plannu oherwydd ei siâp a’i ffurf unigryw.

Campanula latifolia

Lluosflwydd llysieuol

Haul llawn / Cysgod rhannol

Gwlyb ond wedi’i ddraenio’n dda

Blodeuo yn yr haf

Toriadau yn gynnar yn y gwanwyn neu rannu’r planhigion yn yr hydref

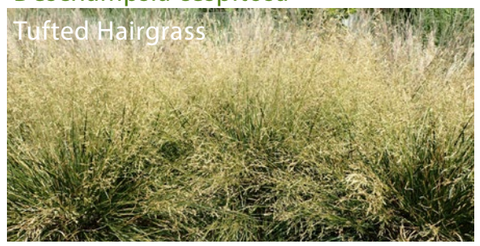
Buddiol i ystod eang o beillwyr

Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Planhigyn lluosflwydd syth, sy’n ffurfio clystyrau, hyd at 1.2m o uchder, gyda dail hirgrwn a rasemau rhydd sy’n llawn blodau fioled a glas siâp cloch sy’n 5cm o hyd yn yr haf.

Deschampsia cespitosa

Glaswellt bytholwyrdd

Haul llawn / Cysgod rhannol

Gwlyb ond wedi’i ddraenio’n dda

Blodeuo yn yr haf

Rhannwch y clystyrau aeddfed yn gynnar yn y gwanwyn neu’r hydref

Buddiol i ystod eang o beillwyr

Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Glaswellt gwyrdd sy’n ffurfio twmpath taclus o ddail gwyrdd llwydaidd, lledraidd a thywyll hyd at 60cm o hyd, gyda phaniglau pluog o flodau arian-borffor ar goesynnau bwaog yn yr haf.

Dipsacus fullonum

Dwyflynyddol cangenog

Haul llawn / Cysgod rhannol

Wedi’i ddraenio’n dda / Wedi’i ddraenio’n wael

Blodeuo yn yr haf

Rhannwch y rhosédau yn y gwanwyn a chasglwch hadau

Buddiol i ystod eang o beillwyr

Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Planhigyn canghennog, unionsyth sy’n cael ei thyfu bob dwy flynedd, hyd at 3m. Mae’r dail yn wyrdd llachar, yn bigog ar y rhannau canol is, mae’r coesyn yn uno yn y gwaelod i gwpanu’r coesyn. Mae pennau’r blodau, hyd at 6cm o hyd, yn anystwyth ac yn flewog, gyda blodau glas bach yn ymddangos mewn band o gwmpas pen y blodyn dros gyfnod blodeuo estynedig. Mae planhigyn yn parhau’n gyfan drwy gydol y gaeaf, ac mae pennau hadau’n denu’r nico.

Echinacea purpurea

Lluosflwydd llysieuol

Haul llawn / Cysgod rhannol

Wedi'i ddraenio'n dda

Blodeuo yn yr Haf a'r Hydref

Hadau mewn ffrâm oer, toriadau a rhannu yn y gwanwyn

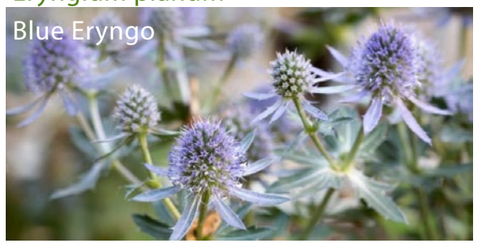
Buddiol i ystod eang o beillwyr

	Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Planhigyn lluosflwydd syth, sy'n ffurfio clystyrau, hyd at tua 1.5m o uchder, gyda dail gwaelodol gwyrdd canolig siâp gwaywffon, blewog bras hyd at 15cm o hyd, a phennau blodau llygad y dydd unigol â choesynnau hir â disgiau canolog conigol amlwg, yn arbennig o ddeniadol i glöyn byw.

Tyfwch mewn pridd sy'n llawn llysieubridd ac sydd wedi'i draenio'n dda, yn ddelfrydol yn olau llawn yr haul.

Eryngium planum

Lluosflwydd llysieuol

Haul llawn

Wedi'i ddraenio'n dda

Blodeuo yn yr Haf a'r Hydref

Hadau mewn ffrâm oer, toriadau yn rhaniad diwedd y gaeaf neu'r gwanwyn

Buddiol i ystod eang o beillwyr

	Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Planhigyn lluosflwydd trwchus sy'n enwog am ei flodau glas trawiadol a'i ddail pigog. Mae'n ffynnu yn olau llawn yr haul ac mae'n well ganddo bridd sydd wedi'i draenio'n dda. Mae'n blodeuo fel arfer rhwng canol yr haf a dechrau'r hydref, gan ddarparu arddangosfa hirhoedlog o liw. Gellir lluosogi drwy hau neu wahanu hadau yn y gwanwyn. Mae Eryngium planum yn fuddiol iawn i bryfed peillio, ac mae'r blodau'n fagnet i wenyn cacwn, gwenyn mêl a gwenyn unigol.

Geranium macrorrhizum

Lluosflwydd llysieuol

Haul llawn / Cysgod rhannol/ Cysgod llawn

Gwlyb ond wedi'i ddraenio'n dda

Blodeuo yn yr haf

Rhannwch y planhigion yn y gynnar yn y gwanwyn neu'r hydref

Buddiol i ystod eang o beillwyr

	Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Planhigyn lluosflwydd lled-fythwyrdd sy'n ffurfio mat ac yn tyfu i 45cm o uchder, gyda blodau pinc magenta hyd at 3cm ar draws, wedi'u dal uwchben y dail ar goesynnau unionsyth.

Mae'n ddefnyddiol gan ei fod yn un o'r ychydig blanhigion sy'n gallu goddef cysgod sych. Bydd yn tyfu mewn unrhyw bridd cymharol ffrwythlon ar wahân i bridd dwrlawn. Golau llawn yr haul neu unrhyw fath o gysgod.

Hylotelephium spectabile

Lluosflwydd suddlon

Haul llawn

Wedi'i ddraenio'n dda

Blodeuo yn yr haf

Rhannwch y planhigion yn y Gwanwyn neu cymerwch doriadau coesyn yn yr Haf

Buddiol i ystod eang o beillwyr

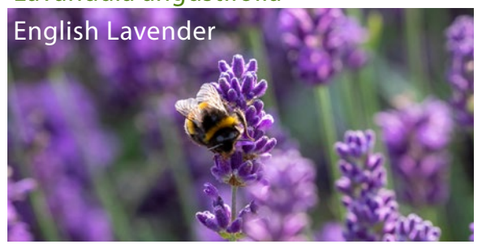
	Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Planhigyn lluosflwydd, hyd at 45cm gyda choesynnau trwchus syth sydd â dail llwydwyrdd a blodau pinc serennog, mewn clystyrau terfynol gwastad hyd at 15cm ar draws yn niwedd yr haf.

Tyfwch ef mewn pridd cymharol ffrwythlon sydd wedi'i draenio'n dda ac yn olau llawn yr haul. Mae'n blanhigyn sy'n gallu ymdopi â sychder ac yn ddeniadol i wenyn.

Lavandula angustifolia

English Lavender

Llwyn lled-fytholwyrdd

Haul llawn

Wedi'i ddraenio'n dda

Blodeuo yn yr haf

Casglu hadau

Buddiol i ystod eang o beillwyr

Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Mae lafant yn blanhigyn lluosflwydd sy'n hawdd ei dyfu a fydd ar ei orau mewn blychau plannu sydd wedi'u lleoli gyda llwyni a phlanhigion eraill.

Mae lafant yn ffynnu mewn pridd sydd wedi'i ddraenio'n dda gyda digon o heulwen, ond nid yw'n rhy oddefgar o gysgod, pridd gwlyb iawn neu bridd rhewllyd felly mae'n bwysig eu lleoli'n briodol gyda'r ffactorau hyn mewn golwg.

Perovskia 'Blue Spire'

Salvia Blue Spire

Llwyn collddail

Haul llawn

Wedi'i ddraenio'n dda

Blodeuo yn yr Haf a'r Hydref

Toriadau ddiwedd y gwanwyn, rhannu yn y gwanwyn neu gasglu hadau

Buddiol i ystod eang o beillwyr

Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Llwyn collddail bach, unionsyth hyd at 1.2m, gyda choesynnau gwyn sydd â dail llwydwyrdd wedi'u rhannu'n ddwfn. Bydd blodau bach fioled a glas yn ymddangos ddiwedd yr haf / dechrau'r hydref.

Mae'n tyfu'n dda mewn pridd gwael sydd wedi'i draenio'n dda ac yn olau llawn yr haul

Phlox paniculata

Garden Phlox

Lluosflwydd llysieuol

Haul llawn / Cysgod rhannol

Gwlyb ond wedi'i ddraenio'n dda

Blodeuo yn yr Haf a'r Hydref

Toriadau coesyn yn y gwanwyn neu rannu yn yr hydref

Buddiol i ystod eang o beillwyr

Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Planhigyn lluosflwydd unionsyth hyd at 1.2m o uchder gyda choesynnau sy'n cario dail siâp gwaywffon sydd ychydig yn ddanheddog. Blodau pinc, porffor neu wyn ag wyneb gwastad, sydd yn aml yn arogli'n gryf, wedi'u grwpio mewn clystyrau cromennog ac yn cael eu cario ar ben y coesynnau deiliog o ganol i ddiwedd yr haf.

Salvia officinalis

Common Sage

Llwyn bytholwyrdd

Haul llawn

Gwlyb ond wedi'i ddraenio'n dda

Blodeuo yn yr haf

Toriadau coesyn ddiwedd y gwanwyn neu ddechrau'r haf

Buddiol i ystod eang o beillwyr

Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Llwyn bythwyrdd trwchus, ymledol, gyda dail hirgrwn llwydwyrdd aromatig, â gwythiennau mân a phigau byr o flodau glas golau yn gynnar yn yr haf. Mae'n ffynnu mewn man heulog, mewn pridd cymharol ffrwythlon gyda draenio da.

Scabiosa succisa

Lluosflwydd llysieuol

Haul llawn / Cysgod rhannol

Gwlyb ond wedi'i ddraenio'n dda

Blodeuo yn yr haf

Rhannwch blanhigion aeddfed yn gynnar yn yr haf

Buddiol i ystod eang o beillwyr

	Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Llwyn cryno, crwn hyd at 75cm o uchder, gyda blodau pinc golau, sy'n wyn yn eu canol, drwy gydol yr haf.

Bydd yn tyfu'n dda mewn pridd gwael, ond bydd angen golau llawn yr haul a chysgod.

Blodeuo'r Hydref

Ceratostigma plumbaginoides

Lluosflwydd llysieuol

Haul llawn

Gwlyb ond wedi'i ddraenio'n dda

Blodeuo yn yr hydref

Rhannwch blanhigion aeddfed yn gynnar yn yr haf

Buddiol i ystod eang o beillwyr

	Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Planhigyn lluosflwydd sy'n tyfu'n isel ac yn ffurfio mat gyda gwreiddiau sy'n lledu, sydd â dail gwyrdd hirgrwn sy'n troi'n goch neu'n borffor yn yr hydref. Mae clystyrau o flodau glas cyfoethog yn ymddangos ar ddiwedd yr haf.

Symphyotrichum novi-belgii

Bushy, Clump forming

Full sun / partial shade

Gwlyb ond wedi'i ddraenio'n dda

Blodeuo yn yr hydref

Toriadau coesyn yn gynnar yn yr haf neu rannu'r planhigion yn y gwanwyn

Buddiol i ystod eang o beillwyr

	Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Planhigyn lluosflwydd sy'n ffurfio clystyrau gyda dail cul, siâp gwaywffon, sy'n wyrdd i borffor a llu o flodau tebyg i lygad y dydd mewn arlliwiau o borffor, lafant-borffor neu wyn gyda chanol melyn, sydd fel arfer yn ymddangos yn yr hydref.

Gall uchderau amrywio rhwng 30cm a 180cm gyda llawer o gyltifarau yn gallu gwrthsefyll llwydni powdrog yn dda.

Coed Blodeuol

Crataegus monogyna

Coeden gollddail

Haul llawn / Cysgod rhannol

Gwlyb ond wedi'i ddraenio'n dda / Wedi'i ddraenio'n dda

Blodeuo yn y gwanwyn

Impio yn y gaeaf i ddechrau'r gwanwyn neu gasglu hadau

Buddiol i ystod eang o beillwyr

	Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Coeden gollddail gron hyd at tua 10m o uchder, gyda changhennau pigog a dail llabedog dwfn, gwyrdd tywyll gloyw sydd â lliw aur yn yr hydref. Cynhyrchir chwistrelliadau gwastad o flodau persawrus, gwyn hufennog gydag antherau pinc yn niwedd y gwanwyn, wedi'u dilyn gan ddigonedd o aeron coch tywyll bwytadwy yn yr hydref. Gellir gwneud jeliïau o'r ffrwyth neu ei ddefnyddio i wneud te llysieuol.

Laurus nobilis

Llwyn bytholwyrdd

Haul llawn / Cysgod rhannol

Wedi'i ddraenio'n dda

Blodeuo yn y gwanwyn

Toriadau ddiwedd y gwanwyn neu drwy rannu'r gwreiddiau yn y gwanwyn

Buddiol i ystod eang o beillwyr

	Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Llwyn bythwyrdd mawr yw'r llawrwydden, ac yng nghyd-destun blychau plannu gellir ei droi'n docwaith, sy'n golygu y gellir ei 'hyfforddi' i siâp, gan ei wneud yn fwy addas mewn blwch plannu.

Gellir tocio a thrimio yn y gwanwyn a'r haf i sicrhau'r siâp a'r maint a ddymunir. Plannwch y goeden mewn pridd sydd wedi'i draenio'n dda a gwnewch yn siŵr ei bod yn cael ei dyfrio'n rheolaidd.

Prunus avium

Coeden gollddail

Haul llawn

Gwlyb ond wedi'i ddraenio'n dda

Blodeuo yn y gwanwyn

Toriadau coesyn yn yr Haf neu impiad yn y Gaeaf

Buddiol i ystod eang o beillwyr

	Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Coeden gollddail sy'n lledaenu gyda chlystyrau o flodau gwyn pur 2.5cm o led yn niwedd y gwanwyn, wedi'u dilyn gan ffrwythau coch-borffor bach, sgleiniog; dail gwyrdd tywyll, efydd pan yn ifanc, yn troi'n oren a choch yn yr hydref. Mae llawer o fathau o geirios wedi'u tyfu o'r rhywogaeth hon.

Salix aegyptiaca

Coeden gollddail

Haul llawn

Gwlyb ond wedi'i ddraenio'n dda /Wedi'i ddraenio'n wael

Blodeuo yn y Gwanwyn a'r Gaeaf

Toriadau pren caled ddiwedd y gaeaf neu ddechrau'r gwanwyn

Buddiol i ystod eang o beillwyr

	Gaeaf	Gwanwyn	Haf	Hydref

Llwyn trwchus neu goeden fach gydag egin porffor-goch a dail gwyrdd tywyll, hirgrwn hyd at 15cm o hyd. Mae cenau cyll persawrus, ariannaidd, gwrywaidd a benywaidd yn ymddangos ar goed ar wahân yn niwedd y gaeaf neu ddechrau'r gwanwyn, cyn i'r dail agor. Mae cenau cyll gwrywaidd hyd at 4cm o hyd gydag antherau melyn llachar; mae cenau cyll benywaidd hyd at 8cm o hyd.

Sefydliad

Sefydliad

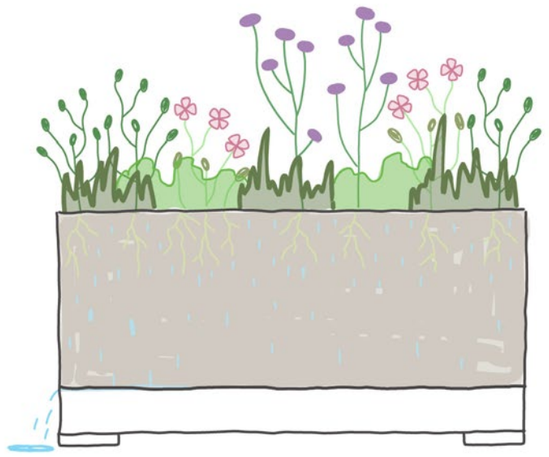
4. Blychau Plannu Llwyddiannus

4.1 Y 4 maes allweddol i'w hystyried wrth sefydlu blwch plannu yw draenio, dyfrio, pridd a phlannu

Draeniad

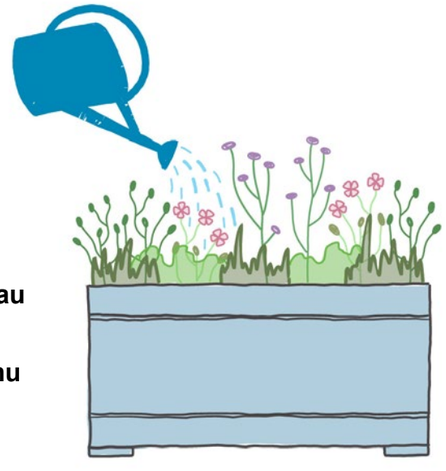
1. Mae blychau plannu angen draenio digonol na fydd yn hawdd eu rhwystro. Tyllau draeniad yw'r math mwyaf cyffredin o ddraenio. Mae hyn yn atal y pridd rhag mynd yn ddwrlawn ac yn osgoi difrod posibl i'r blwch plannu. Mae pibellau gorlif fel arfer yn rhan o system dŵr integredig.
2. Bydd defnyddio croen geodecstil ar y tu mewn i'r blwch plannu yn helpu i hidlo'r dŵr ac atal y pridd rhag cael ei olchi i ffwrdd neu rhag cau'r twll draenio. Mae cyfansoddiad y pridd hefyd yn ffactor allweddol o ran gyfradd a gallu blwch plannu i ddraenio dŵr gormodol. Trafodir hyn ar y tudalennau canlynol.
3. Bydd sylfaen cadarn gyda thyllau draenio gan flychau plannu sydd wedi'u lleoli ar arwyneb solet. Dylid codi hyn oddi ar y llawr o leiaf 1cm i annog llif aer a draenio ac i atal y blwch plannu rhag cyrydu neu bydru. Os yw'n dirwedd feddal gellir gosod blychau plannu yn uniongyrchol ar y tir gan fod ganddynt fel arfer sylfeini agored sy'n galluogi dŵr i ddraenio'n rhydd i'r tir.

Ffigur 9. Enghreifftiau o ddraenio llwyddiannus mewn blychau plannu

Dyfrio

1. Mae blychau plannu angen eu dyfrio'n briodol er mwyn sicrhau bod planhigion yn sefydlu'n dda ac nad ydynt yn methu. Fel y soniwyd yn Adran 3, gellir dyfrio blychau plannu â llaw neu gynnwys systemau dyfrhau/dyfrio integredig. Dyfrio â dwylo yw'r ffordd symlaf, ond mae'n galw am ymweliadau rheolaidd os yw'n sych am gyfnod hir. Mae angen ystyried hyn wrth ddewis blychau plannu a phlanhigion er mwyn sicrhau bod y planhigion priodol yn ffynnu os nad oes modd dyfrio'n rheolaidd.
2. Gall systemau dyfrhau fod naill ai'n ddigidol neu â llaw. Mae systemau digidol yn defnyddio amserydd neu synhwyrydd lleithder i addasu'r cyflenwad dŵr, gan gynnig system dyfrio sydd heb y gwaith cynnal a chadw. Gall y rhain fod yn gostus ac maen nhw'n well ar gyfer cynlluniau sydd â nifer o flychau plannu cysylltiedig. Rheolir systemau â llaw gan dapiau, mae'n bosibl nad yw hyn yn ymarferol mewn llawer o leoliadau ond allai weithio'n dda mewn mannau megis ysgolion neu swyddfeydd sydd â thap allanol.
3. Mae systemau wicio yn cael eu claddu o dan wreiddiau'r planhigyn a'u llenwi â dŵr glaw neu â llaw yn ystod cyfnodau sych. Maen nhw'n rhyddhau dŵr yn araf i'r pridd, gan leihau'r risg o bydru. Efallai y bydd gan flychau plannu drud systemau wicio integredig gyda thanciau mawr a gorlifiadau, tra gall blychau plannu rhad defnyddio potiau teracota sy'n cael eu gosod yn y pridd er mwyn ryddhau dŵr yn araf, gan leihau'r ddibyniaeth ar ddyfrio â llaw tro ar ôl tro.

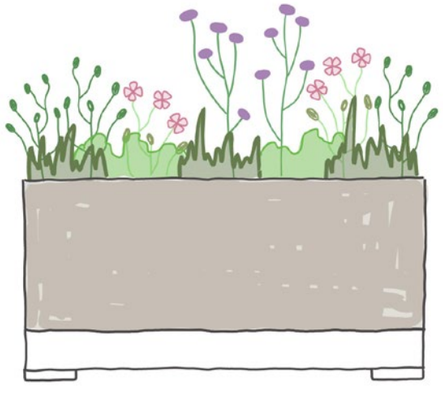

Ffigur 10. Opsiynau amrywiol ar gyfer dyfrio blychau plannu

Pridd

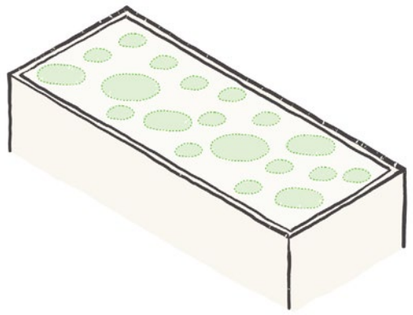
1. Bydd dewis o is-haenau priodol ar gyfer blychau plannu yn effeithio ar sut mae planhigion yn tyfu ac yn goroesi, yn enwedig pan mae newid yn amodau hinsawdd. Mae blychau plannu yn elwa o briddoedd mân-dyllog ysgafn sy'n cadw dŵr ond sy'n caniatáu draenio. Yn gyffredinol, nid yw uwchbridd yn cael ei ddefnyddio mewn blychau plannu gan ei fod yn ddwysach, yn cadw gormod o leithder ac mae'n bosibl nad oes ganddo faethynnau priodol. Os mai uwchbridd yw'r unig swbstrad sydd ar gael, dylid dewis planhigion yn briodol a dylid cymysgu'r pridd gyda chompost mewn cymysgedd sydd o leiaf 75% o uwchbridd a 25% o gompost, er mwyn gyfoethogi a gwella strwythur y pridd. Dylid bob amser defnyddio compost sy'n cael ei gynhyrchu'n lleol a phriddoedd heb fawn.
2. Gall ychwanegion pridd newid strwythur a chysondeb y pridd yn ôl yr angen. Gellir ychwanegu tywod a graean at y pridd i wella awyriad a draenio. Gellir ychwanegu compost neu wrtaith naturiol arall at y pridd er mwyn gwella lefelau maetholion a chadw gwlybaniaeth.
3. Mae angen amodau gwahanol ar blanhigion pan mae'n dod i bridd, a dylid eu grwpio mewn blychau plannu gyda phlanhigion eraill sydd hefyd yn ffafrio'r amodau hyn. Er enghraifft, mae pridd sy'n draenio'n rhydd yn fanteisiol i blanhigion sy'n ffafrio amodau sychach megis lafant, tra bod planhigion megis Primula vulgaris yn elwa o bridd sy'n cadw lleithder. Mae'n debyg y byddai'r planhigyn hwn yn cael trafferth yn yr un blwch plannu gan y byddai'r amodau yn ffafrio un rhywogaeth yn fwy na'r llall. Gellir grwpio blychau plannu sydd â gwahanol amodau pridd gyda'i gilydd er mwyn cynyddu amrywiaeth y planhigion a'u g

Ffigur 11. Enghreifftiau o'r gwahanol fathau o bridd

Plannu

1. Mae angen paratoi'r pridd yn gywir, plannu'n dda a sicrhau ôl-ofal er mwyn cael planhigion llwyddiannus, amrywiol a hirdymor. Cyn plannu, edrychwch ar iechyd y planhigion yr ydych wedi eu dewis er mwyn sicrhau'r ansawdd a'r cyflwr gorau posibl. Chwiliwch am wreiddiau lliw golau (sy'n cylchdroi os cânt eu tyfu mewn pot), unrhyw arwydd o bla neu glefyd, ac edrychwch a oes unrhyw liwiad ar y dail neu unrhyw smotiau. Cofiwch gael gwared ar unrhyw beth sydd wedi'i ddifrodi neu wedi marw cyn plannu.
2. Trefnwch blanhigion cyn eu plannu ar sail eu maint ar ôl aeddfedu, eu harferion a'u gofynion tyfu, gan y gallai planhigion fethu os and oes ganddynt ddigon o le a golau. Dylai llunwedd dda fod yn ffynhonnell fwyd drwy gydol y flwyddyn a darparu olyniaeth o fudd blodeuol, gan leihau'r risg o bridd noeth a chwyn. Dylid rhoi planhigion talach yn y canol neu'r cefn, gyda phlanhigion byrrach o'u hamgylch. Ystyriwch agosrwydd at goed neu strwythurau eraill a allai effeithio ar olau, lleithder sydd ar gael, a faint o le sydd ar gael. Gellir defnyddio bylbiau i lenwi llefydd gwag.
3. Wrth blannu planhigion lluosflwydd, cloddiwch dwll sydd ychydig yn fwy na gwreiddiau eich planhigion. Tynnwch blanhigion o'u cynwysyddion a llacio'r gwreiddiau mewn 3 neu 4 lle i annog tyfiant gwreiddiau newydd. Gwnewch yn siŵr bod y pridd o amgylch y gwreiddiau yn gadarn, ac ychwanegu offer cynnal os oes angen. Bydd plannu coed yn dibynnu ar faint y goeden a sut mae'n cael ei chyflenwi, ac a fydd hi mewn blwch plannu neu a fydd na thirwedd feddal oddi tani. Mae ychwanegu ffwng Mycorhisol i le mae gwreiddiau'r goeden yn fuddiol ar gyfer cynyddu faint o faeth a lleithder y mae'n ei chael. Dilynwch wybodaeth gan y cyflenwyr wrth blannu coed
4. Dyfriwch y planhigion yn drylwyr ar ôl eu plannu er mwyn setlo'r pridd. Defnyddiwch tomwellt er mwyn cadw gwlybaniaeth, atal chwyn ac i reoli tymheredd y pridd. Gall grwpio cynwysyddion helpu i'w diogelu rhag tymereddau neu amodau eithafol.
5. Mae'n well plannu planhigion lluosflwydd yn ystod y gwanwyn (mis Mawrth i ddechrau mis Mai) neu yn yr hydref (diwedd mis Medi i fis Hydref), tra bo'r amodau'n llaith. Gall defnyddio stoc sydd wedi tyfu mewn cynwysyddion ymestyn y ffenestr hon cyn belled a bod amodau rhewllyd, dwrlawn neu wres eithafol yn cael eu hosgoi. Dylid plannu coed bob amser rhwng mis Hydref a mis Ebrill pan fydd tyfiant coed yn arafu, sy'n lleihau'r risg o fethu neu o straen ar y planhigyn.
6. Gall deunydd y blwch plannu effeithio ar iechyd y planhigyn. Er enghraifft, gall blychau plannu plastig a metel gadw lleithder yn hirach na blychau plannu pren, ond gallent fod yn agored i amrywiadau mwy sylweddol mewn tymheredd. Bydd angen ystyried hyn wrth ddewis planhigion a phridd. Os oes angen symud y blwch plannu, yna bydd angen blwch plannu llai gyda phridd ysgafn. Os bydd y plannwr yn statig neu'n cael ei ddefnyddio fel rhwystr i gerbydau, yna gellir cynyddu pwysau'r pridd a'r adeiladwaith.

Ffigur 12. Enghreifftiau o dechnegau plannu llwyddiannus

Ffigur 13. Enghreifftiau o dechnegau plannu llwyddiannus

Rheoli

Rheoli

5. Blwch Plannu Parhaol

5.1 Y 4 maes allweddol i'w hystyried wrth gynnal a chadw blychau plannu yw gofal o blanhigion, cyflwr y pridd, glendid a lluosogi.

Gofalu am Blanhigion

1. Mae dyfrio yn dasg cynnal a chadw allweddol, yn enwedig yn ystod cyfnodau sych. Gwiriwch lefelau'r lleithder drwy roi eich bys 4-5cm i mewn i'r pridd. Os yw'n teimlo'n sych, dyfriwch y blwch plannu. Dyfriwch yn gynnar yn y bore neu'n hwyr gyda'r nos i leihau anweddu, lleihau straen tymheredd, a galluogi dail i sychu, sy'n lleihau'r perygl o glefyd.
2. Mae bwydo planhigion yn darparu maetholion hanfodol ac yn cefnogi twf iach mewn pridd cyfyngedig. Rhowch fwyd drwy ddyfrio er mwyn rhoi maetholynnau'n uniongyrchol i'r gwreiddiau. Dechreuwch fwydo chwe wythnos ar ôl y sefydliad a dilynwch y cyfarwyddiadau ar y label plannu ar gyfer bwydo drwy gydol y tymor.
3. Mae tocio rhannau marw neu afiach o blanhigion neu gael gwared ar rannau penodol ohonynt yn gwella iechyd, cynhyrchiant ac ymddangosiad. Wrth docio, dylech ystyried ffurf, golau, cylchrediad aer, ac anghenion blodeuo/ffrwytho. Dylech docio'r rhan fwyaf o blanhigion rhwng diwedd y gaeaf a dechrau'r gwanwyn, cyn tyfiant newydd.
4. Gall y rhannau o blanhigion sydd wedi marw neu sy'n afiach ddenu pla a chlefydau, a dylid monitro'r rhain hefyd yn ystod y gwaith cynnal a chadw. Mae dulliau cyffredin o reoli pla yn cynnwys cael gwared ohonynt â llaw, eu symud â chwistrell dŵr, a chyflwyno pryfed buddiol.

Ffigur 14. Enghreifftiau o ofalu am blanhigion yn llwyddiannus

Cyflwr y Pridd

1. Bydd cynnal ansawdd pridd yn hybu iechyd planhigion a hirhoedledd. Yn ystod y gwaith cynnal a chadw, archwiliwch y pridd am arwyddion o gywasgu, draenio gwael neu batrymau twf anghyson ymysg y planhigion. Hefyd, cadwch lygad am arwyddion o blâu neu glefydau yn y pridd gan y gall ymyrryd yn gynnar atal difrod i'r planhigion sydd yno eisoes.
2. Bydd ychwanegu deunydd organig megis compost neu tomwellt at wyneb y pridd yn gwella iechyd y pridd ac yn cyflwyno'r maetholion angenrheidiol, gan leihau'r ddibyniaeth ar fwyd. Rhowch haen o domwellt sydd o leiaf 5cm ar ben y pridd presennol er mwyn cadw'r gwlybaniaeth, y chwyn, a gwella strwythur y pridd.

Glendid

1. Glanhewch y blychau plannu i leihau'r risg o blâu a chlefydau, sicrhau iechyd planhigion a chreu tir cyhoeddus mwy deniadol. Defnyddiwch ddŵr i olchi unrhyw faw neu unrhyw beth sydd wedi casglu ar y tu allan.
2. Dylid casglu malurion a sbwriel a chael gwared ohonynt o'r blwch plannu. Os oes coeden yn bresennol a bod y cyfleusterau'n caniatáu, gellir casglu dail a'u storio i greu compost. Dylid hefyd sicrhau bod unrhyw offer a ddefnyddir i gynnal y blwch plannu yn cael eu cadw'n lân er mwyn lleihau'r risg o ledaenu'r clefyd.

Ffigur 15. Enghreifftiau o amodau pridd a glendid y blychau plannu

Lluosogi

1. Un o fanteision defnyddio planhigion lluosflwydd yn hytrach na rhai blynyddol yw pa mor hawdd y gellir eu lluosogi. Casglu hadau yw un o'r ffyrdd hawsaf a mwyaf diddorol o wneud hyn. Yn gyffredinol, mae hadau'n barod i gasglu ar ddiwedd y tymor tyfu pan fydd pennau'r hadau yn troi'n frown, mae codennau'n dechrau agor ac mae'r hadau'n gadarn. Efallai na fydd rhai hadau'n barod i'w cynaeafu tan y gwanwyn canlynol, ond mae'r rhain yn darparu ffynonellau bwyd i adar dros y gaeaf. Dylid casglu hadau bob amser ar ddiwrnod sych a dylid ymchwilio i ofynion unigol o ran hau.
2. Mae toriadau yn ffordd arall o luosogi planhigion, ond nid yw pob planhigyn yn tyfu'n llwyddiannus o doriadau. Mae toriadau o blanhigion lluosflwydd gan amlaf yn dod o doriadau pren meddal ac maent yn cael eu cymryd rhwng y gwanwyn a dechrau'r haf o dwf newydd a hyblyg, a ddylai wreiddio'n dda. Gellir lluosogi coed a llwyni collddail o doriadau pren caled, sy'n cael eu cymryd yn gynnar yn y gaeaf o goesynnau pren aeddfed, sy'n cymryd mwy o amser i wreiddio.
3. Rhaid rhannu bob 4 i 5 mlynedd i sicrhau nad yw'r blychau plannu yn mynd yn orlawn. Mae hyn yn cael ei wneud yn y gwanwyn neu'r hydref drwy gloddio pelen gwreiddiau'r planhigyn presennol a'i rhannu'n sawl darn gyda'u hegin a'u systemau gwreiddiau eu hunain. Mae rhannu yn helpu i gynnal iechyd planhigion gan ddarparu planhigion newydd yn rhad ac am ddim.

Ffigur 16. Enghreifftiau o luosogi planhigion

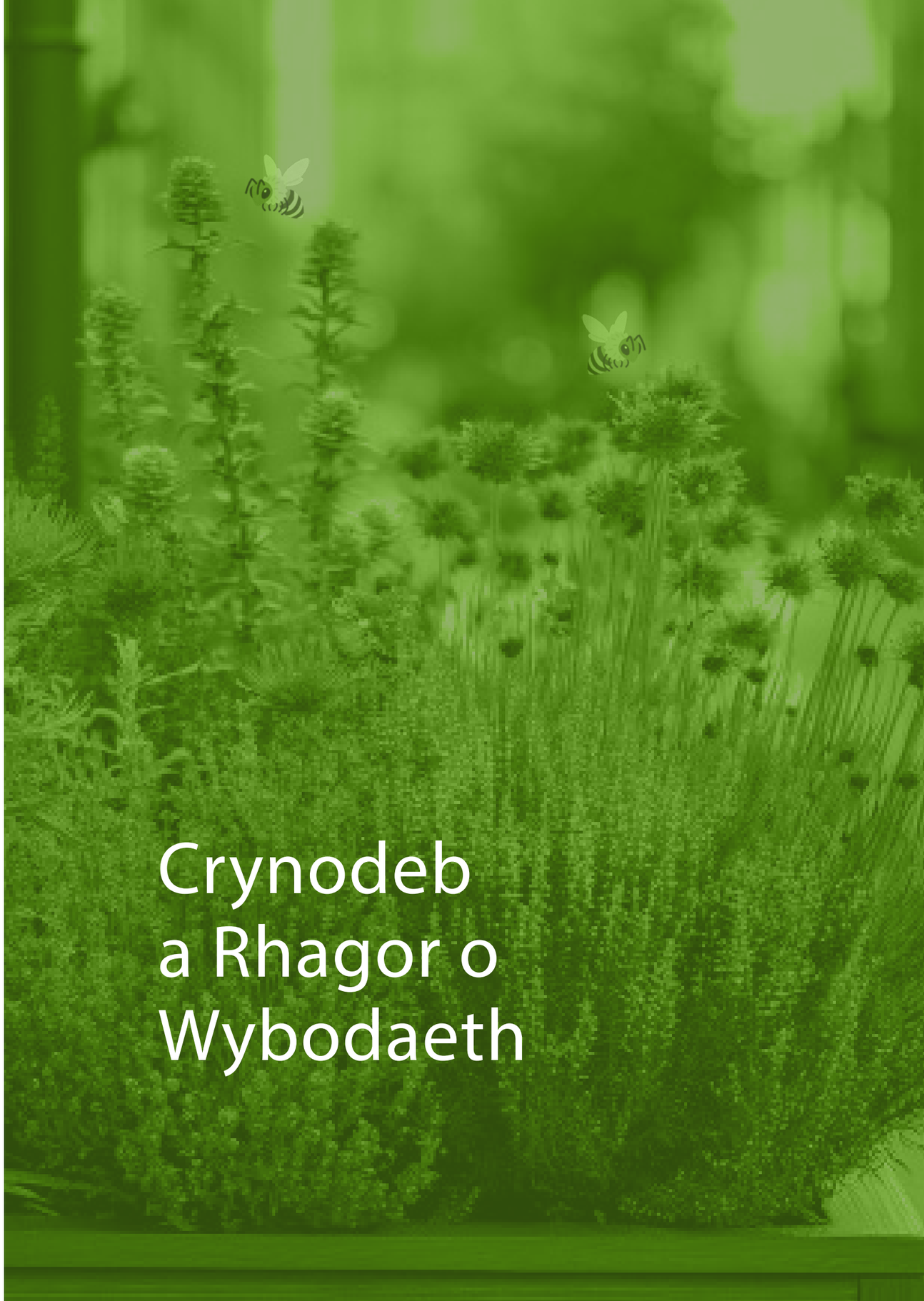
Maintenance Checklist

5.2 Mae'r rhestr wirio yn amlinellu tasgau sy'n cael eu hailadrodd ac yn argymell o leiaf 2 ymweliad bob blwyddyn ar gyfer cynnal a chadw. Mae fersiwn y gellir ei argraffu ar gael yn yr Atodiad.

Table 3. Rhestr wirio ar gyfer cynnal a chadw y safle

Tasg	Amlder	Nodiadau
Dyfrio	Yn ôl yr angen yn seiliedig ar y tywydd	Dyfriwch y gwreiddiau nid y dail
Ail-lenwi system ddyfrhau	Yn ôl yr angen yn seiliedig ar bresenoldeb, archwiliad a thywydd	Os yn bresennol, ychwanegwch at y system mewn cyfnodau sych
Rhoi bwyd i blanhigion	O leiaf dwywaith y flwyddyn	Mwy os yw'r planhigion yn dangos arwyddion o fethiant
Tocio planhigion lluosflwydd a choed	Unwaith yn y gaeaf neu ddechrau'r gwanwyn	Dylech gael gwared â changhennau/coed sydd wedi marw a rhai sydd wedi torri
Gwiriwch am bla	O leiaf dwywaith y flwyddyn	Maen nhw i'w gweld o dan y dail fel arfer
Gwiriwch am glefyd	O leiaf dwywaith y flwyddyn	Arwyddion o lwydni neu bydredd
Gwiriwch iechyd pridd	O leiaf dwywaith y flwyddyn	Arwyddion o gywasgu neu lefelau isel o faethynnau
Cael gwared ar sbwriel a malurion	Neu yn ystod ymweliadau cynnal a chadw eraill	Gwella ymddangosiad
Gwirio tyllau draenio	Neu yn ystod ymweliadau cynnal a chadw eraill	Sicrhau draenio digonol
Rhowch orchudd neu gompost	Unwaith yn y gaeaf neu ddechrau'r gwanwyn	O leiaf 5cm o haen
Glanhewch y blwch plannu	Neu yn ystod ymweliadau cynnal a chadw eraill	Gwella ymddangosiad
Dewisol		
Casglwch hadau a thoriadau	Yn ystod y gaeaf os oes angen	Cynyddu stoc planhigion ar gyfer blychau plannu newydd
Rhannwch blanhigion lluosflwydd	Unwaith bob 5 mlynedd neu yn ôl yr angen	Cynyddu stoc yr offer ar gyfer potiau planhigion newydd
Symudwch/diogelwch blychau plannu	Yn ystod y gaeaf os oes angen	Dylid diogelu planhigion brau yn ystod y gaeaf

Crynodeb a Rhagor o Wybodaeth

Crynodeb a Rhagor o Wybodaeth

6. Cyngor Campus

6.1 Mae'r ddogfen hon wedi ymdrin â phynciau ac wedi darparu cyngor er mwyn creu Blychau Plannu ar gyfer Pryfed Peillio sy'n llwyddiannus ac yn gynaliadwy. Mae 4 cyngor campus i'w dilyn wrth greu blwch plannu newydd, sef:

- Y Blwch Plannu Cywir: Dewiswch flwch plannu priodol gan ystyried lleoliad a chyd-destun, priodweddau a dewisiadau o ran deunydd, gofynion o ran symudedd, nodweddion esthetig yn yr amgylchedd trefol, gofynion cynnal a chadw megis dyfrio, cyllideb ar gyfer creu'r blwch plannu a'r mathau o blanhigion rydych chi am eu harddangos.

- Y Planhigion Cywir: Dewiswch blanhigion priodol o'r rhestrau sydd ar gael yn seiliedig ar eu ffurf a'u harferion tyfu megis corblanhigion, gofynion golau, gofynion pridd, cylchred blodeuo, cyfleoedd lluosogi, gofynion cynnal a chadw a phriodweddau buddiol cyffredinol ar gyfer amrywiaeth eang o bryfed peillio.

- Y Triniad Cywir: Gwnewch yn siŵr bod eich blychau plannu potiau â draenio digonol, bod planhigion yn cael eu dyfrio'n rheolaidd, bod pridd priodol wedi cael ei ddewis, bod planhigion yn cael eu trefnu ar sail arferion tyfu ac yn cael eu plannu'n dda ar yr adeg gywir gyda chymorth priodol. Mae modd cael compost Sir y Fflint yn rhad ac am ddim o gyfleuster gwastraff a chompost Cyngor Sir y Fflint ym Maes-glas (ar yr amod bod peth ar gael). Cysylltwch â 01352 719216 am ragor o fanylion.

- Y Gofal Cywir: Mae gan blanhigion lluosflwydd ofynion cynnal a chadw is o'i gymharu â phlanhigion blynyddol, er bod angen y gofal priodol arnynt. Mae hyn yn seiliedig ar eu gofynion amrywiol, boed yn rhai sy'n gallu ymdopi â sychder neu gysgod, mae'n golygu cynnal amodau pridd a chyflenwadau maethynnau, cadw'r blychau plannu'n lân y tu mewn a'r tu allan er mwyn gwella esthetig a hyrwyddo iechyd planhigion a lluosogi'r planhigion presennol drwy doriad, rhannu a chasglu hadau i greu planhigion newydd yn rhad ac am ddim.

Cyllid

6.2 Gellid ariannu Blychau Plannu ar gyfer Pryfed Peillio mewn nifer o wahanol ffyrdd drwy gyllid uniongyrchol gan y llywodraeth, grantiau, rhoddion elusennol, nawdd gan fusnesau neu grwpiau cymunedol unigol ac aelodau yn creu eu blychau plannu eu hunain. Dylid ymchwilio i gyfleoedd cyllido a'u trafod gyda chynghorau lleol er mwyn deall beth sydd ar gael.

Ffigur 17. Blwch plannu sy'n gyfeillgar i bryfed peillio yn Sir y Fflint

6.3 Fel y nodwyd yn Adran 1, mae dwysáu'r defnydd o dir, colli a darnio ardaloedd cynefin, y defnydd o gemegau a chwynladdwyr a newid hinsawdd i gyd yn cael effaith sylweddol ar niferoedd pryfed peillio. Bydd creu Blychau Plannu ar gyfer Pryfed Peillio mewn amgylcheddau trefol yn cyflwyno'r rhwydwaith bwyd y mae pryfed peillio'n dibynnu'n fawr arno, gan hefyd wella'r amgylchedd trefol, mynd i'r afael â newid hinsawdd a chynyddu nodau ehangach o ran bioamrywiaeth.

Atodiad

Rhestr Wirio Gwerthuso Safle

Amodau	Nodiadau
Lleoliad	Er enghraifft; arfordirol neu ar lan y dŵr, ardaloedd preswyl, y tu allan i siop, ar hyd stryd fawr, wrth ymyl ffordd?
Llefydd sydd ar gael	Er enghraifft; dimensiynau'r llefydd sydd ar gael? A yw'r lle sydd ar gael yn llorweddol neu'n fertigol?
Golau	Er enghraifft; golau llawn yr haul, cysgod rhannol, neu gysgod llawn? Hyd y golau haul drwy gydol y dydd?
Hinsawdd a Thywydd	Er enghraifft; tymheredd cyfartalog neu berygl o rew? Agored i wynt cryf? Lefelau uchel o law?
Hygyrchedd	Er enghraifft; hygyrchedd ar gyfer cynnal a chadw? Yw cerbydau'n gallu cael at y lleoliad os oes angen?
Gofynion Ychwanegol	Er enghraifft; y gofyniad am seddi integredig, system ddyfrhau integredig, blwch plannu dros dro

Ariennir gan Lywodraeth Cymru
Funded by Welsh Government

Matrics Dewis Plannwyr

		Bach	Canolig	Mawr	Mewn-ddaear
Math o blannu	Bwlb	■	■	■	■
	Lluosflwydd	■	■	■	■
	Llwyn	■	■	■	■
	Coeden	✕	✕	■	■
Deunyddiau	Pren			✕	✕
	Metel				
	Plastig / Ffibr Gwydr				✕
	Bric / Carreg			✕	
Symudedd	Statig				
	Wedi'i symud â llaw		✕	✕	✕
	Wedi'i symud gan beiriant				✕
Esthetig	Ffurf syml	■	■	■	■
	Ffurf bwrpasol	■	■	■	■
	Seddau integredig	✕	■	■	■
Draenio / dyfrio	System ddŵr	✕	■	■	■
	Dyfrio â llaw	■	■	✕	✕
Cyllideb	Uchel	■	■	■	■
	Isel	■	■	✕	✕

Ariennir gan Lywodraeth Cymru
Funded by Welsh Government
CYNGOR Sir y Fflint Flintshire COUNTY COUNCIL
LUC
creu lleoedd | place making SIR YFFLINT | FLINTSHIRE

Blychau Plannu ar gyfer Pryfed Peillio

Rhestr Wirio Cynnal a Chadw

Tasg	Amlder	Nodiadau
Dyfrio	Yn ôl yr angen yn seiliedig ar y tywydd	Dyfriwch y gwreiddiau nid y dail
Ail-lenwi system ddyfrhau	Yn ôl yr angen yn seiliedig ar bresenoldeb, archwiliad a thywydd	Os yn bresennol, ychwanegwch at y system mewn cyfnodau sych
Rhoi bwyd i blanhigion	O leiaf dwywaith y flwyddyn	Mwy os yw'r planhigion yn dangos arwyddion o fethiant
Tocio planhigion lluosflwydd a choed	Unwaith yn y gaeaf neu ddechrau'r gwanwyn	Dylech gael gwared â changhennau/coed sydd wedi marw a rhai sydd wedi torri
Gwiriwch am bla	O leiaf dwywaith y flwyddyn	Maen nhw i'w gweld o dan y dail fel arfer
Gwiriwch am glefyd	O leiaf dwywaith y flwyddyn	Arwyddion o lwydni neu bydredd
Gwiriwch iechyd pridd	O leiaf dwywaith y flwyddyn	Arwyddion o gywasgu neu lefelau isel o faethynnau
Cael gwared ar sbwriel a malurion	Neu yn ystod ymweliadau cynnal a chadw eraill	Gwella ymddangosiad
Gwirio tyllau draenio	Neu yn ystod ymweliadau cynnal a chadw eraill	Sicrhau draenio digonol
Rhowch orchudd neu gompost	Unwaith yn y gaeaf neu ddechrau'r gwanwyn	O leiaf 5cm o haen
Glanhewch y blwch plannu	Neu yn ystod ymweliadau cynnal a chadw eraill	Gwella ymddangosiad
Dewisol		
Casglwch hadau a thoriadau	Yn ystod y gaeaf os oes angen	Cynyddu stoc planhigion ar gyfer blychau plannu newydd
Rhannwch blanhigion lluosflwydd	Unwaith bob 5 mlynedd neu yn ôl yr angen	Cynyddu stoc yr offer ar gyfer potiau planhigion newydd
Symudwch/diogelwch blychau plannu	Yn ystod y gaeaf os oes angen	Dylid diogelu planhigion brau yn ystod y gaeaf

Ariennir gan Lywodraeth Cymru
Funded by Welsh Government
CYNGOR Sir y Fflint Flintshire COUNTY COUNCIL
LUC
creu lleoedd | place making SIR YFFLINT | FLINTSHIRE

Cyngor Sir y Fflint

Plannu ar gyfer Pryfed Peillio

Dywedwch wrth Sir y Fflint am y planwyr rydych chi wedi'u creu drwy sganio'r cod QR a chwblhau'r arolwg.

Ariennir gan Lywodraeth Cymru
Funded by Welsh Government